

Geschiedenis van de Dominicaanse Republiek

Geschiedenis van de Dominicaanse Republiek

De vervloekte erfenis van Anacaona

Rudi de Rijcke

Derde herziene uitgave, maart 2025
Tweede herziene uitgave, 2023
Eerste uitgave, 1992

Schrijver: Rudi de Rijcke
Coverontwerp: Rudi de Rijcke
Landkaarten: Rudi de Rijcke
ISBN: 9789403786605

© 1992-2025 Rudi de Rijcke

Op deze uitgave is het auteursrecht van toepassing.
Alle rechten voorbehouden.

Voorwoord

Ik groeide op in de Koude Oorlog waarin internationale verhoudingen en de dreiging van een kernoorlog constant in de media aanwezig waren. De grootmachten van die tijd (Sovjet-Unie en de Verenigde Staten) voerden wereldwijd een ideologische en soms een (indirecte) gewapende strijd. Dit was zeker het geval in Latijns-Amerika, dat een toneel was van dictaturen, staatsgrepen en burgeroorlogen. Dit werelddeel was dan ook nagenoeg dagelijks in het nieuws.

Niet zo vreemd dat de politieke ontwikkelingen daar, al tijdens mijn late tienerjaren mijn belangstelling trokken.

Er was die tijd in de Nederlandse pers veel aandacht voor landen zoals Nicaragua, El Salvador, Cuba en Chili. Via krantenartikelen, nieuwsbrieven van diverse organisaties en boeken volgde ik de gebeurtenissen in vooral deze landen op de voet.

Ik had wel de behoefte mijn blik verder te verwijden en me niet te beperken tot die landen die regelmatig onze pers haalden. Ik kwam op een gegeven moment uit bij de Dominicaanse Republiek. Een land waar in Nederland weinig over bekend was, maar dat wel een zeer roerige geschiedenis bleek te hebben, zelfs in vergelijking met de eerder aangehaalde landen.

Nu was dit het tijdperk van vóór het internet, en bij gebrek aan informatie in het Nederlands was ik vooral aangewezen op buitenlandse publicaties. Bij mij bezoeken aan Spanje in verband met mijn studie Spaans, en waar gezien het verleden meer belangstelling voor Latijns-Amerika is dan in de rest van Europa, struinde ik daar altijd de boekwinkels af voor boeken en tijdschriften waarin de Dominicaanse Republiek aan bod kwam. Ook was ik zelf in 1982 begonnen met het aanleggen van een knipselarchief.

Met deze bronnen bracht ik in de periode 1985 – 1991 de geschiedenis van de Dominicaanse Republiek in kaart. Het overzicht besloeg de periode van de eerste bewoners tot 1991.

Nu waren er nog wel de nodige gaten in het door mij gemaakte overzicht, maar door enkele bezoeken aan de bibliotheek van het CEDLA (Centre for Latin American Research and Documentation), van de Universiteit van Amsterdam, kon ik het gemaakte overzicht completeren.

Inmiddels had ik ook het voornemen gekregen om mijn bevindingen vast te leggen in een publicatie over de geschiedenis van de Dominicaanse Republiek in het Nederlands.

Behalve dat er nog geen internet was, waren computers in die tijd nog geen gemeengoed, en was het gemaakte overzicht volledig handgeschreven. Nadat ik in 1990 mijn eerste computer had aangeschaft, begon ik het manuscript te digitaliseren.

Latijns-Amerika, en met name de Dominicaanse Republiek, waren zich toen aan het opmaken voor de herdenking dat het in de herfst van 1992 vijfhonderd jaar geleden zou zijn dat Columbus in dit werelddeel voet aan land zette. Ik was er dan ook op gebrand om mijn publicatie voor deze mijlpaal af te hebben. In het tweede kwartaal van 1992 was de gedrukte versie van het boek een feit.

De titel was: “De Dominicaanse Republiek (Het best bewaarde geheim van de Caraïben) – De geschiedenis van ver voor Columbus tot heden”, en ik gaf het in eigen beheer uit.

De oplage was beperkt en werd verspreid via de verkoop vanaf kraampjes op evenementen en kleine advertenties in een aantal landelijke kranten.

Ook werden exemplaren gestuurd naar organisaties die zich met Latijns-Amerika bezighielden. In de bibliotheek van het CEDLA is nog steeds een exemplaar van deze eerste uitgave aanwezig.

Na deze publicatie ben ik me weer op andere zaken gaan richten. De plannen voor een tweede druk werden niet gerealiseerd. Toen ik echter medio 2022 me aan het voorbereiden was weer eens te gaan verhuizen en de oude computer onder het stof vandaan haalde, vond ik hier op de files van de eerste uitgave terug, waarvan de meesten nog te openen waren.

Ik kreeg toen het idee om dit materiaal nogmaals uit te geven, met een tweede uitgave als resultaat die in november 2023 verscheen.

Aanvankelijk had ik het voornemen om de politieke ontwikkelingen van de laatste dertig jaar in deze uitgave op te nemen. Feit is echter dat in de jaren 90 de Dominicaanse Republiek politiek gezien in rustig vaarwater was gekomen en aan de tijd van snelle presidentswisselingen en opstanden een einde was gekomen. Ook de economische ontwikkelingen aan het einde van de vorige eeuw waren een stuk positiever dan wat in het laatste hoofdstuk van dit boek werd gevreesd. Dit heeft er ongetwijfeld ook aan bijgedragen dat er in de laatste decennia sprake is geweest van een nagenoeg politieke stabiele situatie. Omdat er weinig vermeldenswaardig is gebeurd in de afgelopen dertig jaar, is dan ook besloten om geen latere ontwikkelingen op te nemen. Wel is de oorspronkelijke tekst op een aantal punten herzien en uitgebreid.

In deze uitgave vindt men in de bijlagen de Chronologie van gebeurtenissen en het Namenregister. Deze waren uit kostenoverwegingen niet opgenomen in de eerste uitgave. Mocht men tijdens het lezen van het boek als gevolg van de snel op elkaar volgende ontwikkelingen het overzicht verliezen, zijn deze bijlagen een handig hulpmiddel. De bijlage met “Feiten en cijfers” is aanzienlijk ingekort. Veel van de informatie was verouderd en tegenwoordig eenvoudig en up-to-date op het internet te vinden. Ook is er nu een Bibliografie opgenomen. Deze is echter niet volledig. Het manuscript hiervan is helaas zoekgeraakt, waardoor de bibliografie alleen die bronnen vermeldt, die ik momenteel zelf nog in bezit heb. De oorspronkelijke bibliografie was aanzienlijk uitgebreider, maar helaas niet meer te achterhalen.

De inleiding van de eerste uitgave is ongewijzigd opgenomen.

Het verhaal van Anacaona, de belangrijkste leider van de inheemse bevolking in de eerste jaren na de ontdekking door Columbus, is vanaf de tweede uitgave in dit boek opgenomen.

Wie was Anacaona?

“Zo volgzaam, zo vredelievend zijn deze mensen, dat ik Uwe majesteit durf te zweren, dat er op aarde geen beter volk bestaat. Ze hebben hun naasten lief als zichzelf en in de omgang zijn zij altijd vriendelijk en minzaam. En hoewel het waar is dat zij naakt rondlopen zijn hun manieren fatsoenlijk en prijzenswaardig”.

Dit schreef Christoffel Columbus aan de Spaanse koningin Isabela over de bevolking die hij in 1492 ontmoette in het Caribisch gebied, door hem aangeduid als “Las Indias”.

De indruk dat hij blij was vriendelijke mensen te hebben getroffen is nogal misleidend, want hij voegde eraan toe dat hij ervan uitging dat het vrij makkelijk moest zijn om hen te dwingen hun rijkdommen af te staan. Omdat hij ook had gezien dat de inheemse bevolking, door hem “Taínos” genoemd, bang was voor zijn soldaten schreef hij ook dat ze moeiteloos met geweld te onderdrukken zouden zijn. Dat laatste zou door de Spanjaarden ook snel in de praktijk worden gebracht.

Toen Christoffel Columbus voor het eerst bij het door hem genoemde eiland Hispaniola aankwam, was Anacaona cacique (vrij vertaald “koningin”) van het gebied dat door de Taínos Maguana werd genoemd. Zij had een relatie met Caonabó die half Carib was en samen bestuurden zij Maguana.

Zij stond bekend om haar schoonheid. Anacaona betekende “Gouden Bloem” in de taal van de Taínos. Zij was intelligent, straalde autoriteit uit en had gevoel voor humor. Ook maakte zij gedichten en ballades. Zij stond in hoog aanzien bij de inheemse bevolking.

In eerste instantie had zij bewondering voor de Spanjaarden, waarvan sommige Taínos dachten dat zij uit de hemel kwamen. Haar mening veranderde toen na de aanvankelijk goede

verstandhouding, de Spanjaarden zich begonnen te misdragen tegenover de inheemse bevolking.

Zij zou woedend zijn geweest toen Francisco Roldán, die de leiding had over de tweede Spaanse nederzetting op Hispaniola, La Isabela, het huwelijk verbood van haar dochter Higüimota met een Spanjaard.

De meeste geschriften maken er melding van dat Anacaona bij de komst van Columbus achttien jaar zou zijn geweest. Gezien bovenstaande is zij waarschijnlijk ouder geweest, ook omdat sommige geschriften vermelden dat zij een kleindochter zou hebben gehad.

Een andere bron vermeldt dat zij bij haar overlijden in 1503 negenendertig jaar zou zijn geweest (dus 10 jaar ouder), wat meer aannemelijk lijkt.

In 1494 werd Caonabó door de Spanjaarden opgepakt. Hij had leidinggegeven aan een grote opstand van de Taínos. Aangezien ook hij in groot aanzien stond, durfde Columbus hem niet de voor dit vergrijp de gebruikelijke doodstraf te geven en zette hem daarom op een boot met bestemming Spanje. Caonabó zou de overtocht niet overleven en over de wijze van zijn overlijden doen verschillende onbevestigde verhalen de ronde.

Na zijn dood voegde Anacaona zich bij haar broer Bohechío die cacique van Xaragua was, dat aan Maguana grensde. Xaragua was het dichtstbevolkte gebied van Hispaniola en ook het enige deel dat nog niet volledig onder Spaanse controle was.

Anacaona was ervan overtuigd dat de Taínos het meest gebaat waren bij een duurzame vrede met de Spanjaarden. Zo overreedde zij haar broer om het gezag van het Spaanse Koningshuis te erkennen.

Toen Bohechío in 1502 overleed werd Anacaona ook cacique van Xaragua. Zij bestuurde nu een gebied dat de helft van het eiland Hispaniola besloeg.

Haar populariteit was zeer groot, ook bij Taínos op de omliggende eilanden.

Nicolás de Ovando, de Spaanse gouverneur op Hispaniola, zag Anacaona als een obstakel om de macht op het eiland volledig in handen te krijgen. Onder het voorwendsel van een beleefdheidsbezoek aan haar en de andere Taínos leiders, reisde hij met 300 manschappen in juli 1503 naar Xaragua.

Hij werd met open armen door de Taínos ontvangen, die diverse festiviteiten hadden georganiseerd en Anacaona had zelfs een lied voor Ovando gemaakt. De Spanjaarden namen aan de feestelijkheden deel tot dat Ovando aangaf ook iets voor de Taínos te willen doen en nodigde hun leiders uit een grote rieten hut. Toen zij zich daar verzameld hadden gaf Ovando een teken aan zijn manschappen die hun zwaarden trokken en de Taínos aanvielen. De 82 Taínos leiders in de hut werden overmeesterd en vastgebonden.

Op het omliggende terrein richtten de Spanjaarden een bloedbad aan. Zij hakten zelfs de benen af van doodsbangе vluchtende kinderen. Kinderen die door Spaanse soldaten op hun paard waren getrokken om hen in veiligheid te brengen, werden door andere soldaten alsnog met een speer gedood.

De gevangengenomen Taínos leiders werden in de rieten hut levend verbrand. Anacaona werd zwaar mishandeld. Zij werd geketend en geblinddoekt naar Santo Domingo overgebracht. In gevangenschap werd zij gemarteld en na drie maanden in het openbaar door ophanging terechtgesteld. Haar ontzielde lichaam werd op bevel van Ovando ondersteboven opgehangen en dagenlang ter afschrikking tentoongesteld.

Het bloedbad van Xaragua wordt gezien als het einde van het verzet van de Taínos tegen de Spanjaarden.

Anacaona is tot op dag van vandaag een legende gebleven in Latijns-Amerika. Er zijn boeken en liedjes over haar geschreven en in de Dominicaanse Republiek is een natuurpark naar haar

vernoemd. Ook is er in Santo Domingo een museum aan haar gewijd.

Bij standbeelden van Columbus vindt men soms ook een beeld van Anacaona, zij het op de sokkel aan de voeten van de ontdekkingsreiziger. Deze vindt men o.a. in Santo Domingo en Lima (Peru).

Anacaona was een belangrijk leider van een vredelievend volk dat door de Spanjaarden binnen zestig jaar werd uitgeroeid.

Ovando voerde aan dat het geweld tegen de Taínos noodzakelijk was om het eiland te pacificeren. De daaropvolgende 500 jaar was het eiland (inclusief het huidige Haïti) echter doorlopend het toneel van oorlogen, staatsgrepen, invasies, politieke moorden en onderdrukking die allen voortkwamen uit dezelfde redenen waarom de Taínos werden vermoord: machtswellust en hebzucht.

Het verhaal van de nalatenschap van de Taínos is de turbulente geschiedenis van de Dominicaanse Republiek die in dit boek wordt verteld.

Rudi de Rijcke, november 2023

Opmerking: Deze derde herziene uitgave (maart 2025) heeft een verbeterde lay-out en er is aanvullende informatie opgenomen. Om de zichtbaarheid voor zoekmachines te verbeteren, is de hoofdtitel van het boek aangepast. Deze titel is ook een betere referentie voor de inhoud van het boek.

Inhoud

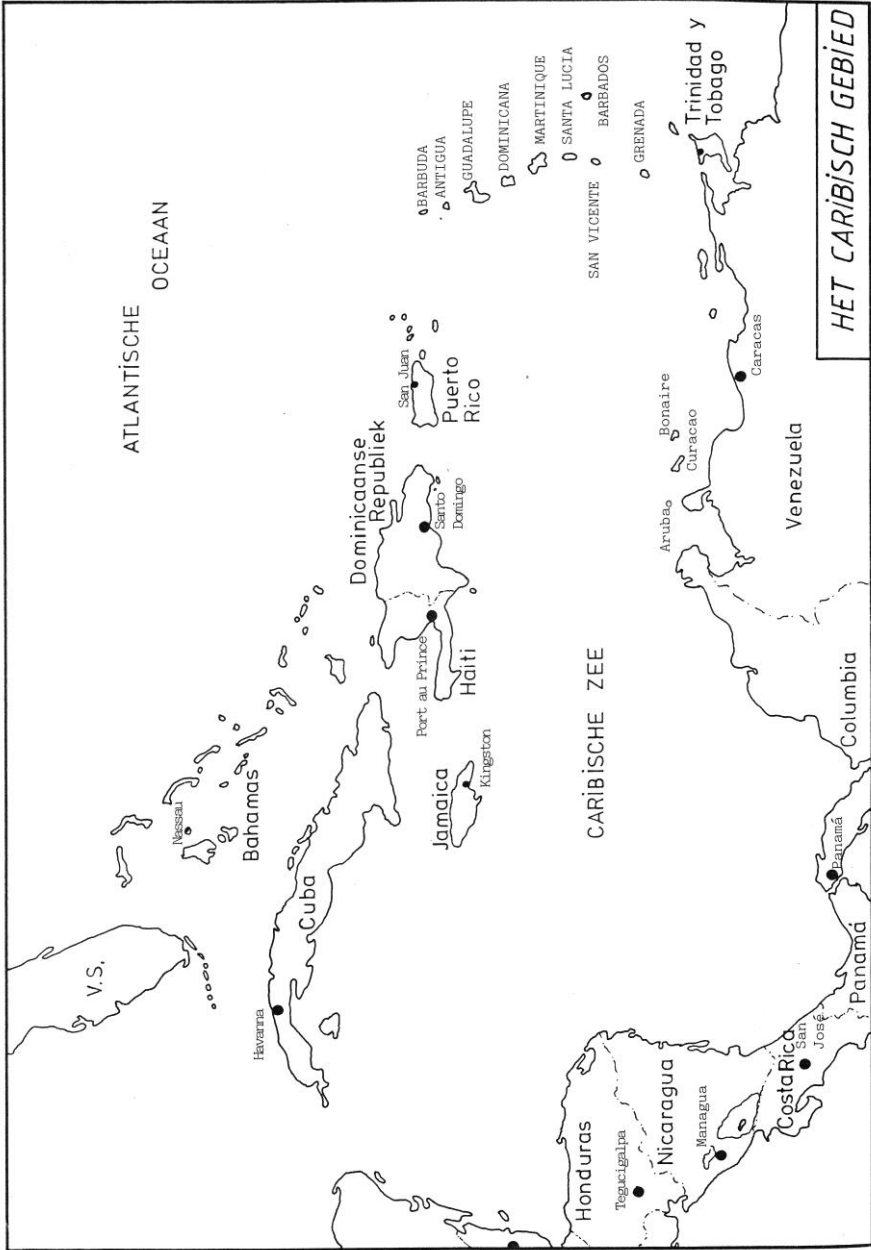
Inleiding, 15

- I Voor Columbus (3000 v. Chr. – 1492), 17**
- II De eerste kolonisten (1492 – 1550), 22**
- III De kolonie in verval, kapers op de kust, 33
(1550 -1838)**
- IV De weg naar onafhankelijkheid (1838-1844), 39**
- V De Eerste Republiek (1844 – 1859), 45**
- VI Terug naar af (1859 – 1865), 55**
- VII Een nieuwe “beschermheer” (1865 – 1924), 61**
- VIII Het tijdperk Trujillo (1924 – 1955), 71**
- IX Het einde van Trujillo (1955 – 1962), 78**
- X De strijd om de macht (1962 – 1964), 86**
- XI De burgeroorlog en de Amerikaanse invasie, 94
(1964 – 1966)**
- XII De terugkeer van Balaguer (1966 – 1978), 102**
- XIII De PRD aan de macht (1978 – 1986), 110**
- XIV Weer Balaguer (1986 – 1991), 117**

Bijlage 1	Chronologie, 127
Bijlage 2	Namenregister, 145
Bijlage 3	Feiten en cijfers, 162
Bijlage 4	Bibliografie, 165

Landkaarten:

- **Het Caribisch gebied, 14**
- **Bestuurlijke indeling van het eiland voor de komst van Columbus, 18**
- **Eerste Spaanse nederzettingen, 26**
- **Hispaniola: Spaanse nederzettingen in het begin van de 16e eeuw, 30**
- **Strategisch belangrijke plaatsen uit de oorlogen met Haïti in de 19e eeuw, 50**
- **Provincies en hoofdsteden, 162**

Inleiding

Tussen Cuba en Puerto Rico ligt het op één na grootste eiland van het Caribisch Gebied, Hispaniola.

Tegenwoordig ligt op het westelijk deel van het eiland de Republiek Haïti en op het oostelijke deel de ongeveer tweemaal zo grote Dominicaanse Republiek.

Wat belangstelling betreft heeft vooral het laatstgenoemde land lange tijd in de schaduw gestaan van haar buur(ei)landen. Ten onrechte want de Dominicaanse Republiek heeft een zeer rijke en unieke geschiedenis. Het was op het eiland Hispaniola waar Columbus de eerste Spaanse nederzettingen van de Nieuwe Wereld vestigde, waarvan Santo Domingo zou uitgroeien tot de eerste Europese stad van Amerika. In de daaropvolgende vier eeuwen stond het eiland, o.a. vanwege de strategische ligging, in de belangstelling van de elkaar rivaliserende Europese grootmachten. In 1697 leidde dit tot de tweedeling van het eiland in een Spaans en een Frans deel.

In 1821 werd het Spaanse deel voor korte tijd een Colombiaans protectoraat om vervolgens 22 jaar lang door het inmiddels onafhankelijke Haïti bezet te worden. In 1844 was de Dominicaanse onafhankelijkheid een feit, maar zeventien jaar later werd de Republiek opnieuw, zij het voor slechts vier jaar, door Spanje geannexeerd.

In de 20e eeuw waren het de Verenigde Staten die een werkelijke onafhankelijkheid in de weg bleven staan. Van 1916 tot 1924 bezetten zij de Dominicaanse Republiek en maakten zo de weg vrij voor de machtsovername van Trujillo, één van de meest wrede dictators uit de geschiedenis van Latijns-Amerika.

Na dertig jaar schrikbewind brak in het begin van de zestiger jaren onder leiding van de democratisch gekozen president Juan Bosch een periode aan van politieke en sociale hervormingen. Met de

Amerikaanse Invasie van 1965 behoorden deze hervormingen echter weer tot het verleden.

In de daaropvolgende jaren was de Dominicaanse Republiek nog slechts sporadisch en bijna zonder uitzondering negatief in het nieuws. Met name de berichtgeving over de vrouwenhandel kan als recent voorbeeld worden aangehaald. Pas aan het einde van de tachtiger jaren werd het land als nieuw exotisch vakantieparadijs weer wat rooskleuriger belicht. Het toerisme zal ongetwijfeld een positieve impuls krijgen als in 1992 op grote schaal herdacht zal worden dat Columbus 500 jaar geleden Amerika ontdekte, waarbij Santo Domingo het middelpunt van de festiviteiten zal zijn.

De Dominicanen beseffen maar al te goed dat hun land wat bekendheid betreft een achterstand heeft op de rest van het Caribisch Gebied. De tekst in de aankomsthal van het internationale vliegveld van Santo Domingo ("Het best bewaarde geheim van de Caraïben") spreekt wat dat betreft boekdelen.

Om toeristen te lokken zal de Dominicaanse Republiek in de komende tijd regelmatig worden omschreven als een gastvrij land met een heerlijk klimaat en een schitterende natuur. Bij de ontsluiting van het Dominicaanse geheim kan echter niet voorbij worden gegaan aan de realiteit dat door de jaren heen de bevolking van dit land geleden heeft onder politieke onderdrukking en een schrijnende armoede.

April, 1992

I Voor Columbus (3000 v. Chr. – 1492)

Net als bij zoveel derdewereldlanden begint de geschiedschrijving van het gebied dat nu bekend is als de Dominicaanse Republiek, vanaf het moment dat het land door de Europeanen werd ontdekt. Dankzij archeologische vondsten weten we echter dat er omstreeks 3000 jaar voor Christus al mensen op het grondgebied van de huidige staat woonden.

Ongeveer 2000 jaar voor het begin van onze jaartelling vestigden de Ciboney zich op het eiland. Een volk dat voornamelijk van de visvangst leefde en daarom dan ook vooral de kuststreken bewoonde. De Ciboney voorzagen zich door het slijpen van stenen van allerlei gereedschappen zoals messen en hakbijlen.

Aan het begin van onze jaartelling kwamen de Arawakken op het eiland aan. Dit waren indianen afkomstig uit de Orinoco delta die op zoek naar een beter woongebied in kano's door het Caribisch Gebied voeren en zich daar op verschillende eilanden vestigden. De Arawakken noemden het eiland "Haïti", wat in hun taal "Bergachtig land" betekende. Een deel ervan, waar nu ongeveer de Dominicaanse Republiek gevestigd is, noemden zij "Quisqueya" ("Moeder der Aarde").

Hoewel de meeste Arawakken naakt rondliepen hadden zij een gevorderde beschaving ontwikkeld. Zo was het eiland, bij aankomst van Columbus, onderverdeeld in vijf min of meer onafhankelijke staten, door hen "cazicazgos" genoemd, welke werden geleid door een opperhoofd ("cacique"). De cazicazgos waren onderverdeeld in provincies ("tribus"), met aan het hoofd een behique die nauw samenwerkte met de cacique. De Tribus waren op hun beurt weer onderverdeeld in stammen die gewoonlijk uit één of meerdere dorpen bestonden en waar de leiding in handen was van een naboria. Als laatste in de hiërarchische structuur was er de familie, waarvan de leden verder geen bijzondere status hadden. Daarnaast waren er